

Laura Borràs i el seu "Elogi de la lectura: de Flaubert a Joyce, d'Èsquil a Maria Mercè Marçal"

Escrito por Montserrat Minobis Jueves, 14 de Abril de 2011 14:07

Cultura - Literatura

No hay traducción disponible

"Encomanar el gust per la lectura". Ni més ni menys és l' objectiu de la professora de Literatura Comparada de la Universitat de Barcelona, **Laura Borràs**. I ara ho fa a través del seu llibre: "Per què llegir els clàssics avui?"

Aquest llibre i el seu "amor per la literatura" són, doncs, l'objectiu d'aquesta conversa que mantenim amb ella.

Ens plantegeu una lectura dels clàssics a partir d' 'un "Elogi de la lectura: de Flaubert a Joyce, d'Èsquil a Maria Mercè Marçal" tal com es subtitula el vostre llibre. És a dir, feu uns salts en el temps. Què preteneu dir-nos amb aquests parèntesi generacionals importants? Què hem d'entendre, per clàssics?

La veritat és que sempre resulta complicat acostar-se al tema dels clàssics perquè de seguida apareixen suspicàcies de tota mena quan es citen exemples i, és clar, és impossible abastar la qüestió de manera omnicomprensiva per raons òbvies. Quan es parla de les grans obres de la història de la literatura (que per mi és una bona definició de clàssic en el sentit que es desvincula del seu caràcter temporal i es posa l'èmfasi en aquelles obres perennes, que sempre han acollit lectors entre les seves pàgines, a desgrat del pas del temps) immediatament apareix el problema del cànon i, lligat a ell, els criteris d'inclusió i exclusió (per què aquests autors i no uns altres?).

Jo he defugit aquesta polèmica en el capítol inicial, advertint del fet que no pretenc pas fer cap cànon, ni molt menys! No he volgut fer res més que un elogi de la lectura. Em venia de gust parlar de llibres, de bons llibres, i fer-ho reivindicant la necessitat de la lectura, especialment avui. Els salts temporals corresponen a la voluntat de fer evident que els clàssics no tenen per què ser del passat remot, sinó que també podem reivindicar l'existència de clàssics contemporanis. Perquè, al capdavant, un clàssic és una obra que ens continua oferint coses, que encara té coses per explicar-nos i que ens continua servint, que està viu i ens fa sentir vius.

Hem de considerar clàssica a M. Mercè Marçal (Per cert la única dona que hi ha?)

La decisió d'incloure uns o altres autors ha estat fruit d'una tria molt personal i sóc conscient que poden sorgir discrepàncies. He convocat obres i autors que m'han vingut de gust. Havia de ser forçosament reduccionista, és a dir, només podia mostrar uns breus itineraris de lectura, per això vaig deixar-me portar per autors que he treballat, que conec, que em fascinen, més enllà de que fossin homes o dones. Jo com a crítica he practicat abastament la crítica literària feminista i m'he ocupat i m'ocupo de la perspectiva de gènere en tot allò que faig. En aquest sentit vull esmentar que com a membre del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes vaig proposar Montserrat Abelló com a Premi d'Honor perquè l'absència de dones entre les guardonades és sagnant. Que he treballat colze a colze amb dramaturgues com Margarita Borja, que té una llarga trajectòria dins del feminisme més reivindicatiu a l'estat espanyol, que tinc publicacions i he fet docència sobre Mercè Rodoreda, Dolors Monserdà, Montserrat Abelló, Maria Mercè Roca, Carme Riera, Virginia Woolf, Anna Aguilar-Amat, Beth Escudé, Rosario Ferré, Míriam Reyes, les mateixes Maria Mercè Marçal i Margarita Borja, en literatura impresa o autores literàries digitals com Shelley Jackson, Deena Larsen, Orit Kruglanski, Susanne Berkehenger, Stephanie Strickland, Annie Abrahams, J.R. Carpenter, Mez, Daniela Calisi, Judy Malloy, Helen Varley Jamieson, etc. Sense oblidar que he treballat temàtiques on la relació amb la feminitat i la capacitat de reivindicació feminista és un fil conductor: el tema de Lilith -que va motivar precisament que Pedro Guerra creés la darrera cançó del seu CD "Hijas de Eva" i donés a conèixer de manera molt més transversal aquesta figura- i d'Eva, les sibil·les, personatges femenins com ara l'Hècuba o Antígona, o personatges femenins com Madame Bovary, la Duquessa Sanseverina, Anna Karèlina, etc per no parlar de lectures de clàssics des d'una perspectiva de gènere, com vaig fer quan vaig editar la *Terra baixa* de Guimerà recuperant fragments que havien estat mutilats i que tenien a veure amb una lectura relacionada amb la violència de gènere.

Per tant, que hagi inclòs M. Mercè Marçal no respon al fet que no consideri que hi hagi ningú més susceptible de ser inclòs, ni molt menys. Simplement em venia de gust plantejar la seva manera de poetitzar el cos, en concret el cos malalt i la vaig escollir perquè la seva obra sí que em sembla prou important com per considerar-la "clàssica" en aquest sentit que us expressava abans, de trobar-hi sempre respostes.

Crec que el vostre plantejament és "novedós" en el sentit que entre els noms triats, suposo que no pas a l'atzar, hi hagueu inclòs quatre poetes .Ausiàs March,Màrius Sampere, Joan Margarit i una poeta,Maria Mercè Marçal. I un escriptor mallorquí, Llorenç Vilallonga. Heu volgut constatar, a més de la qualitat garantida,la diversitat i pluralitat lingüística dels Països Catalans? O per què la poesia supera la ficció literària? I per què, a excepció d'Ausiàs March,tan contemporanis?

Mai cap tria no és atzarosa, evidentment. I en aquest cas tampoc no ho és. En començar el projecte la llista era molt més àmplia, més "homogènia" quant a èpoques i gèneres, però a

mesura que creixia la reflexió inicial sobre la lectura, s'aprimava la nòmina de possibles autors a tractar. Llavors el criteri va haver de ser un altre: sempre subjectiu, com no pot ser altrament, i vinculat a les meves preferències estètiques. Si es mira el resultat final des d'un punt de vista de quotes, llavors tot és descompensat: les llengües (el català surt sobrerrepresentat), el gènere (perquè la poesia és la gran triomfadora: hi ha dues novel·les i dos contes, però la resta és poesia, perquè encara que Èsquil i Goethe computin aquí com a dramaturgs, el cert és que les seves obres són en vers), les èpoques (el biaix contemporani és evident), etc. Com que el llibre el que pretén és parlar de la força de la lectura i oferir uns quants exercicis de lectura fets en obres immortals, per això hi he volgut incloure el concepte de clàssics contemporanis perquè, tot i que amb menys perspectiva, penso que són autors incontestables que em servien per mostrar algunes de les línies de lectura que volia plantejar. De fet, la tria ha estat sobretot temàtica. Des del mite de Prometeu, que enllaça amb el de Faust i el desig de saber, d'anar més enllà, que ens porta d'Èsquil a Villalonga, passant per Goethe i també pels ressos demiúrgics de la creació dels pintors en Balzac als grans temes de l'amor i la mort, que són els grans fils conductors de la tria. Ausiàs March hi és perquè havent-me decantat per la poesia, que també és una elecció delicada, ho sé perfectament (Villalonga hi és perquè enllaça temàticament amb el mite de Faust, si no la meva narradora preferida en català és la Mercè Rodoreda, que també he treballat en altres llibres i articles), em va semblar que hi havia de ser el primer poeta modern de la nostra tradició. Dels poetes contemporanis, en canvi, em semblava interessant poder mostrar tres formes de diàleg: amb Déu (Sampere), amb el dolor per la mort dels fills (Margarit) i amb la malaltia (Marçal). Aquesta ha estat la raó de la tria i no pas un voler ser políticament correcte pel que fa a diversitat i pluralitat.

En el llibre parleu bastant extensament de quina ha de ser la funció del crític. Hem d'entendre, però, per les vostres paraules que un crític mai ha d'aconsejar? Què ha de fer doncs?

El paper de la crítica és complex i ha estat molt debatut. Jo aquí repasso els consells de crítics tan il·lustres com Auden, Elliot o Brodski entre altres. Auden, per exemple, és taxatiu en la seva manera de pensar la figura del crític. Pensa que ningú no pot assumir la responsabilitat de les seves lectures per ell. És evident que el crític aconsella, recomana, prescriu. Però ho fa sempre des d'una posició ideològica, estètica, cultural, lingüística, etc. determinada. No ens podem escapar de tot això. Per tant, el crític és fal·lible sempre. Se'l pot escoltar i, si els seus raonaments van més enllà d'un mer judici de valors, fer-los cas. Brodski diu que la crítica hauria de fer de brúixola en el vast mapa de la literatura, però que el problema és que el que és el nord per a uns, és el sud per a uns altres. Fins i tot en el cas que sigui un bon escriptor, pot ser que les seves crítiques acabin essent més bones que el llibre que està referenciant, amb la qual cosa, penso que ens hem de quedar amb el fet que del crític esperem que ens ofereixi un camí de lectura, que faci de far i ens obri camí, explicant-nos la seva lectura de l'obra, informacions que no coneixíem sobre l'autor, l'obra, el context, etc. Un crític, dit ras i curt, hauria de fer venir ganes de llegir, fins i tot en el cas que no li hagi agradat l'obra!

Sou professora de Literatura. No hi ha dia que no es digui que els nostres nois i les nostres noies surten amb poca preparació i que tenen mancances fortes culturals. Ha perdut pes la literatura en les nostres Universitats? I el coneixement dels clàssics?

Per desgràcia és així. No només ha perdut pes a les universitats, la literatura, sinó en l'ensenyament secundari i a batxillerat. Reduir hores de literatura significa no entendre res. Perquè la literatura és un laboratori de producció de símbols que serveix per a la vida, per a formar criteri, per ajudar a pensar, però també serveix per fixar la llengua, l'ortografia, la sintaxi, el vocabulari, etc. I si la literatura ha perdut pes, no diguem ja el coneixement dels clàssics, que ara només es poden recuperar de manera generalista en assignatures de literatura universal. Conèixer els clàssics hauria de formar part del nostre bagatge cultural més bàsic. Perquè constitueixen una font de riquesa inextingible. Perquè no podem entendre la civilització occidental sense ells. No podem deixar de llegir Èdip i assistir a l'anorreament del millor dels homes del seu temps per un desafiament als déus, per un pecat d'hybris. La seva immolació conscient és una de les mostres de valor més poderoses de la nostra cultura. Tampoc la justícia o la injustícia serien valors dotats de sentit sense la coherència i la força del gest d'Antígona, que posa la llei de la família per davant de la llei de la ciutat. Hècuba ens dona lliçons de ciutadania i així ininterrompudament...

El vostre llibre pretén ser un estimul de cara a la lectura en un món on la tecnologia, de la qual també sou experta, atreu per damunt de tot?

És que, des del meu punt de vista i la meva experiència al llarg de més de 12 anys d'immersió digital, lectura i tecnologia no són en absolut incompatibles. El llibre és tecnologia i resulta ser el vehicle lector per excel·lència. La tecnologia digital forma part del nostre món. És el senyal del nostre temps i la meva posició sempre ha estat la d'explorar si aliant-nos-hi podem aconseguir fer més adeptes a la lectura. Davant del rebuig carpetovetònic a les TIC la meva pregunta és: hem de veure plegats de mans com disminueixen els lectors dins de la nostra societat? Si hi ha la possibilitat d'acostar els joves a la lectura mitjançant les grans històries de la literatura, què importa en quin suport les consumeixin. Shakespeare és menys Shakespeare quan el veiem representat al teatre que quan el llegim en un llibre o en el meu iPad on, per exemple, duc tota la seva obra completa? Hi ha un compromís ètic de la docència que ens obliga a explorar totes les vies per aconseguir generar interès i contribuir a formar lectors. Això és el que jo procuro fer. Parlant dels clàssics, que sempre resulten colpidorament moderns, i fent-ho des de qualsevol suport, també des de darrere d'una pantalla.

Tags: [Cultura](#) [Laura Borrás](#) [Literatura](#) [Maria Merce Marçal](#)

